

демонструє практичну реалізацію комплексного підходу до зміцнення здоров'я дітей засобами фізичної культури та сприяє популяризації даного напрямку серед педагогічних працівників ЗДО.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гнізділова О.А., Бурсова С.С. Розвиток дрібної моторики дітей дошкільного віку засобами Су-Джок терапії. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. Серія : Педагогічні науки*. Глухів, 2022, Вип. 3 (50), 2 частина. С.151–157.

2. Гозак С.В., Парац А.М., Станкевич Т.В., Єлізарова О.Т., Киселевська В.П. Особливості опорно-рухового апарату у дітей старшого дошкільного віку. *Довкілля та здоров'я*. 2013. № 3. С. 62–66.

URL:https://health.gov.ua/activity/scientific-activity/peculiarities-of-musculoskeletal-system-of-senior-preschool-age-children/?utm_source=chatgpt.com

Софія ВИННИЦЬКА,
Ольга КУЗИШИН
Дрогобич

ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ СВІДОМОСТІ У СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ

У контексті загострення глобальних екологічних проблем особливої актуальності набуває формування у дітей дошкільного віку екологічної свідомості, що є першим і надзвичайно важливим етапом у становленні екологічної культури особистості. Екологічна свідомість старших дошкільників розглядається як інтегративне психічне новоутворення, що включає екологічні знання, емоційно-ціннісне ставлення до природи та готовність до екологічно доцільної діяльності. Педагогічні підходи до формування екологічної свідомості ґрунтуються на необхідності забезпечення єдності пізнавального, емоційного та діяльнісного компонентів. Педагогічна практика екологічного виховання дошкільників використовує елементи

когнітивних стратегій через надання знань про природу, впливає на емоційну сферу для формування ціннісного ставлення, та стимулює практичну діяльність, що корелює з принципами різних психологічних теорій навчання і розвитку.

Екологічна свідомість займає важливе місце у структурі загального розвитку особистості старшого дошкільника, оскільки саме в цей період закладаються основи ціннісного ставлення до навколишнього світу та формується первинне усвідомлення єдності з природою [3, с. 39]. Розвиток екологічної свідомості тісно пов'язаний з когнітивним, зокрема зі здатністю встановлювати причиново-наслідкові зв'язки у природі та формувати цілісні уявлення про довкілля. Водночас емоційна чуйність та здатність до співпереживання становлять важливе підґрунтя для формування морально-етичного ставлення до живої та неживої природи. Таким чином, екологічна свідомість виступає не лише як сукупність знань, а й як важлива складова емоційно-ціннісної сфери та регулятор поведінки дитини у природному середовищі.

Психологічні особливості старших дошкільників, такі як розвинена спостережливість, відносно стійка увага, образна пам'ять, допитливе мислення та емоційна сприйнятливність, є важливими чинниками у процесі формування їхньої екологічної свідомості. Природна допитливість дітей цього віку сприяє активному дослідженню навколишнього світу, а здатність до образного мислення дає можливість ефективно використовувати художньо-образні засоби для освоєння природи. Емоційна сфера є ключовою для формування ціннісного ставлення до природи через співпереживання та емпатію [3, с. 38]. Педагогам необхідно враховувати ці особливості, використовуючи такі методи, як спостереження, дослідницько-пошукова діяльність, ігрові методи, заняття-подорожі та художня діяльність, що сприяють глибокому та емоційно забарвленому пізнанню природи і формуванню відповідального ставлення до неї.

Екологічна свідомість у контексті старшого дошкільного віку є інтегративним психічним новоутворенням особистості, що формується під впливом соціокультурних та психічних факторів і проявляється в екологічних знаннях, екологічній діяльності та ставленні до природи. Основними компонентами екологічної свідомості є когнітивний (пізнавальний), що включає екологічні

уявлення про взаємозв'язки людини з природою та в самій природі, знання про навколишнє середовище та його закономірності. Емоційно-ціннісний компонент відображає емоційно-ціннісне ставлення до природи, її місце у системі ціннісних орієнтацій дитини, її естетичні почуття та відчуття єдності з природою як універсальної цінності. Поведінковий (діяльнісно-поведінковий або рефлексивно-регулятивний) компонент передбачає готовність до екологічно доцільної поведінки, екологічно-відповідальне ставлення до природи та сформованість уявлень про правила взаємодії з нею [2, с.76].

У старших дошкільників можуть бути сформовані конкретні знання, уявлення та розуміння про довкілля, включаючи уявлення про ознаки та властивості об'єктів і явищ живої і неживої природи, характерні особливості зовнішнього вигляду рослин і тварин найближчого оточення, їхні потреби та пристосованість до сезонних змін. Діти можуть отримати елементарні екологічні знання про взаємозв'язки живих організмів та природного довкілля, розуміння залежності життя рослин і тварин від факторів зовнішнього середовища та діяльності людини. Формування екологічних уявлень відбувається шляхом систематизованих знань, які допомагають дітям розібратися у складній системі зв'язків і залежностей у природі та впливі на неї діяльності людини, підводячи їх до узагальнених уявлень світоглядного характеру.

Для старших дошкільників характерні емоційні реакції та ціннісні орієнтації щодо природи, що проявляються у позитивному емоційно-ціннісному ставленні до природного довкілля, любові до природи і здатності бачити її красу. Розвиток емпатії допомагає дітям проявляти співпереживання до живих істот, порівнюючи їхній стан з власними переживаннями. Важливим є формування розуміння самоцінності природи та відчуття себе її частиною. Перші екологічно доцільні поведінкові навички включають виважене ставлення до рослин і тварин, готовність брати участь у практичній діяльності, пов'язаній з природою, дотримання правил природокористування та моделей природодоцільної поведінки. З-поміж ефективних методів формування екологічної свідомості доцільно виділити дослідницько-пошукову діяльність, спостереження, ігри, заняття-подорожі, використання художніх образів природи в мистецтві та літературі, а також особистий приклад вихователя [1, с. 143].

Проблема формування екологічної свідомості дітей дошкільного віку є надзвичайно актуальною, оскільки саме в цей час закладаються основи екологічної культури особистості. Майбутнє планети значною мірою залежить від того, що діти сьогодні знають про навколишнє середовище та як вони ставляться до природи. Важливу роль у формуванні первинних екологічних уявлень та цінностей відіграють сім'я та батьки, які є першими провідниками дитини у світ природи. Їхнє ставлення до природи, приклади природодоцільної поведінки, спільні спостереження та розмови про довкілля закладають фундамент екологічної свідомості. Освітнє середовище закладу дошкільної освіти (програми, методи, матеріали, педагогічний персонал) також має значний вплив. Педагоги, володіючи методичним інструментарієм, організовують різноманітні форми природознавчої роботи, спрямовані на формування екологічного світорозуміння, вихованості та дбайливого ставлення до природи. Ефективними є дослідницько-пошукова діяльність, заняття-подорожі, спостереження та праця в природі. Також, використовуються ігри, народні прикмети, прислів'я та приказки, вірші та оповідання екологічного змісту.

Безпосередній контакт з природою, ігри та практична діяльність мають особливе значення у формуванні екологічної свідомості. Спостереження за сезонними змінами, дослідження, догляд за рослинами і тваринами допомагають дітям встановлювати взаємозв'язки в природі, усвідомлювати її цінність та необхідність дбайливого ставлення до неї. Засоби масової інформації (мультфільми, дитячі передачі, книги) також можуть впливати на екологічні уявлення дітей, формуючи певні образи та ставлення до природи. У наукових дослідженнях розглядаються різні аспекти формування екологічної свідомості, проте питання щодо гендерних або соціокультурних відмінностей у цьому процесі у старших дошкільників потребує подальшого вивчення у межах наявних джерел [2, с. 77]. Розроблена технологія формування екологічної свідомості засобами художньо-образного освоєння природи засвідчує позитивний вплив мистецтва на емоційно-ціннісну сферу й екологічні знання дошкільників.

Для ефективного формування екологічної свідомості старших дошкільників можуть бути використані різноманітні

педагогічні методи та прийоми. Дослідницько-пошукова діяльність є особливо результативною. Спостереження за об'єктами природи, зокрема, за сезонними змінами, допомагають встановлювати взаємозв'язки та залежності між станом організмів та екологічними факторами. Заняття-подорожі дають змогу моделювати правильну поведінку у віддалених місцях. Важливе значення має використання ігор, народних прикмет, прислів'їв та приказок, віршів та оповідань екологічного змісту. Художня діяльність, така як ознайомлення з репродукціями картин, прослуховування звуків природи, перегляд відео- та мультфільмів екологічної тематики, сприяє розвитку емоційно-ціннісного ставлення до природи [1, с. 145]. Застосування прийомів екологічної емпатії та рефлексії спонукає дітей до співпереживання і самоаналізу власних вчинків щодо природи. Інтеграція екологічної тематики в різні види дитячої діяльності, а також використання різноманітних дидактичних матеріалів, таких як опорні схеми для складання описових розповідей, сприяють глибшому засвоєнню знань.

На основі аналізу наукової літератури можна розробити такі практичні рекомендації для вихователів та батьків щодо формування екологічної свідомості старших дошкільників. Педагогам рекомендується активно використовувати дослідницько-пошукову діяльність, враховуючи її структуру та етапи. Важливим є застосування ігор, народних прикмет, прислів'їв, віршів та оповідань екологічного змісту. Ефективні – заняття-подорожі, особливо за відсутності безпосереднього доступу до певних природних об'єктів. Для розвитку критичного мислення можна використовувати ланцюги логічних запитань, а для формування зв'язного мовлення – опорні схеми. Педагогам варто застосовувати прийоми екологічної емпатії та рефлексії для задіяння емоційно-ціннісної сфери дітей. Важливою є власна екологічна культура та поведінка педагога, яка слугує прикладом для дітей. Батькам також треба долучатися до процесу екологічного виховання, підтримуючи ініціативи закладу дошкільної освіти та створюючи умови для спілкування дитини з природою вдома. Спільна робота закладу дошкільної освіти та сім'ї є необхідною умовою ефективного екологічного виховання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Овдієнко І. Формування екологічної свідомості в дітей дошкільного віку засобами фенологічних спостережень. *Вісник Львівського університету. Серія: Психологічні науки*. 2018. Вип. 3. С. 142–147.

2. Павлова Л., Рухля В. Екологічність свідомості і поведінки майбутнього педагога-дошкільника. *Молодий вчений*. 2018. Вип. 10.1. С. 75–78.

3. Портян М., Калугіна О. Формування екологічної свідомості дітей старшого дошкільного віку засобами художньо-образного освоєння природи. *Наукові записки кафедри педагогіки*. 2020. Вип. 46. С. 37–42.

Андрій ВИШНЕВСЬКИЙ
Дрогобич

ВІД МОТИВАЦІЇ ДО СПІВНАВЧАННЯ: ЕВОЛЮЦІЯ РОЛІ БАТЬКІВ У ВИВЧЕННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ДОШКІЛЬНЯТАМИ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Сучасна українська дошкільна освіта переживає період глибоких трансформацій, викликаних як глобальними тенденціями в освіті, так і безпрецедентними наслідками повномасштабної війни. З одного боку, міжнародна інтеграція, цифровізація та зростання ролі м'яких навичок стимулюють перегляд змісту й форм початкового навчання. З іншого боку, постійна загроза безпеці, руйнування інфраструктури, демографічні зміни та вимушене переміщення дітей привели до глибокої трансформації функціонування системи дошкільної освіти. На цьому тлі одним із ключових аспектів змін стало переосмислення ролі батьків у процесі навчання, зокрема у вивченні іноземних мов. Англійська мова, яка до 2022 року розглядалася як важлива, але не обов'язкова складова дошкільної підготовки, нині поступово перетворюється на стратегічну навичку – не лише як інструмент міжкультурного спілкування, а